

Kolmen vuosikymmenen merkkipaaluja

Seta ry. järjesti yhdessä Psyken kanssa ensimmäisen mielenosoituksensa heinäkuussa 1974 Vanhassa kirkkopuistossa Helsingissä. Sillä vastustettiin Seppo Kivistön erottamista homoseksuaalisuuden vuoksi Vanhan kirkon seurakunnan poikatyöntekijän tehtävästä.

Seta-lehti (nyk. Z-lehti) alkoi ilmestyä 1975. Nykyinen vuosikerta on kolmaskymmenes.

Seta sai historiansa ensimmäisen palkatun työntekijän, osapäiväisen sosiaalisihteerin, maaliskuussa 1975. Ensimmäinen kokopäivätoiminen sosiaalisihteerin palkattiin vuoden 1983 alusta lähtien.

Disko Studio 302 aloitti huhtikuussa 1980 Vanhalla Polilla Lönnrotinkatu 29:ssä Helsingissä. Disco oli nimetty lakipykälän mukaan. Jo sitä ennen SETA oli järjestänyt diskoiltoja mm. Varsinais-suomalaisen osakunnan tiloissa.

Seta sai 1980 "oikean" toimiston Helsingissä, entisen 44,5 neliön myymälähuoneiston, Toinen linja 10:ssä. Mäkelänkatu 36:n ja Oikokatu 4:n kautta tultiin nykyiseen toimistoon Hietalahdenkatu 2:een 1997. Mannerheimintie 108:ssä 1994 aloittanut transtukipiste muutti samoihin tiloihin.

Homoseksuaalisuus poistettiin sairausluokituksesta 1981. Seta oli vedonnut asiassa Lääkintöhallitukseen 1979.

Seta-säätiö perustettiin kesäkuussa 1982. Perustamis pääomana oli Polin diskolla ansaitut 100 000 markkaa.

Disko Club Triangle aloitti Ostrobotnian talossa maaliskuussa 1983.

Ravintola Oy Afrodite perustettiin Helsingissä toukokuussa 1984 Seta-säätiön ja kolmen yksityishenkilön voimin. Yhtiö osti Iso Roobertinkatu 3-5:ssä toimineen ravintola Gambrinin, joka pääosin talkoilla tehdyn remontin jälkeen avasi alallaan ensimmäisenä ravintolana ja diskona ovensa heinäkuussa 1984. Gambrinin taru päättyi keskiohjelma-avauksena maaliskuussa 1993 sen jälkeen, kun anniskelu-oikeudet oli siirretty lokakuussa 1992 Annankatu 32:ssa avattuun Don't tell Mamaan. Joulukuussa 2002 DTM muutti Iso Roobertinkatu 28:aan, jolloin toteutui myös pitkäaikainen haave kahvilasta.

IGA:n (nyk. ILGA) kongressi, siihen mennessä laajin, järjestettiin Helsingissä heinäkuussa 1984.

Aids-tukikeskus avasi ovensa Linnankatu 2:ssa Helsingissä lokakuussa 1986. Nykyiseen osoitteeseensa Hietaniemenkatu 4:ään tukikeskus muutti 1994. Vuoteen 1990 mennessä tukikeskukset perustettiin myös Turkuun, Ouluun, Kuopioon, Tampereelle ja Lahteen. Jo talvesta 1983 lähtien SETA:n sosiaalisihteerin ja aktivistien tekivät paljon työtä aids-ilmion kanssa. Alkukesästä perustettu terveysryhmä järjesti puhelinpalvelun ja lääkärin vastaanottoja SETA:n toimistossa sekä laati ja levitti infoa. Aids-tukikeskus siirtyi 1997 Setan perustaman HIV-säätiön ylläpitämäksi.

Setasta tuli helmikuussa 1988 valtakunnallinen järjestö, joka vastasi myös toiminnasta pääkaupunkiseudulla siihen saakka, kunnes Helsingin seudun SETA perustettiin 1991.

Setan julkaisusarjan ensimmäinen kirja, Terhi Saarisen "Alussa oli kellari", ilmestyi 1994.

Syrjintä homoseksuaalisuuden perusteella säädettiin rikoslain rangaistavaksi teoksi 1995. Seuraavassa vuoden 1999 alusta voimaan tullessa rikoslain uudistuksessa ns. kehotuskielto kumottiin ja suojaikäraja päätettiin samaksi (16 vuotta) sekä hetero- että homosuhteissa. Kansanedustajat olivat vuosien mittaan yhteistyössä Setan kanssa jättäneet kehotuskiellosta ja suojaikärajoista useita lakialoitteita, ensimmäisen Pirkko Työläjärvi (sd.) 1977. Uuden perustuslain mukaan ketään ei saa sukupuolisen suuntautumisen vuoksi asettaa eriarvoiseen asemaan.

Setan ja Ravintola Oy Afroditen perustama yhtiö osti 1999 Baffin Booksin ja jatkoi sen pyörittämistä nettikirjakauppana.

Valokuvataiteen museossa oli kesällä 2000 esillä ruotsalaisen Elisabeth Ohlsonin näyttely Ecce Homo, joka jo edellisvuonna nähtiin Ahvenanmaalla ja joka Helsingin jälkeen oli esillä Vaasassa ja Kuopiossa. Helsinki oli yksi Euroopan kulttuuripääkaupungeista, ja näyttely oli osa vuoden ohjelmaa. Vanhoilliset vastustivat näyttelyä, ja 34 kansanedustajaa vaati sen peruuttamista.

Eduskunta hyväksyi parisuhdelain syyskuussa 2001. Perhetoimikunta oli jo 1992 ehdottanut säädettäväksi lain, joka antaa samaa sukupuolta oleville pareille mahdollisuuden rekisteröidä suhteensa. Kansanedustaja Outi Ojala (vas.) jätti ensimmäisen lakialoitteen samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisesta helmikuussa 1993, mutta se raukesi. Toisen lakialoitteen perusteella eduskunta kehotti hallitusta ryhtymään toimiin samaa sukupuolta olevia pareja koskevien epäkohtien poistamiseksi. Oikeusministeriön asettama perhetoimikunta esitti 1999 lakia rekisteröidystä parisuhteesta. Lasten asema samaa sukupuolta olevien vanhempien perheissä jäi avoimeksi. Sosiaali- ja terveysministeriön ja oikeusministeriön yhteinen työryhmä esitti 2003 perheen sisäisen adoption ja tietyissä tapauksissa myös vieraan lapsen adoption sallimista.

Yhteysliike esitti 2002, että kirkko ryhtyisi siunaamaan lesbo- ja homoparit.

Vuoden 2003 kirjallisuuden Finlandia-palkinnon teoksestaan Punainen erokirja saanut Pirkko Saisio lahjoitti palkintosumman Setalle.

Aids-ilmion myötä Seta ry. murtautui 1980-luvun puolivälin alla lopullisesti ulos yhteiskunnan marginaalista, jossa viranomaiset ja tiedotusvälineet olisivat sen mieluiten pitäneet. Perustamisestaan lähtien yhdistys oli luonut toimivia yhteyksiä eri tahoille yhteiskuntaa, mutta vielä 1970-luvulla homoseksuaalisuus oli pitkälti vaiettu ja torjuttu asia, mikä vaikutti myös suhtautumiseen Setaan järjestönä ja sen toimintaan. Suomen Akatemian aids-tutkimusprojekti hakeutui keväällä 1983 yhteistyöhön Setan kanssa, yhdistyksellä on ollut edustajansa lääkintöhallituksen aids-seurantaryhmässä, transsukupuolisten henkilöiden hoitoa suunnitelleessa työryhmässä, oikeusministeriön perhetoimikunnassa ja parisuhdelakityöryhmässä sekä viimeksi sateenkaariperheiden lasten asemaa selvittäneessä toimikunnassa. Sen edustajia on kuultu eduskunnan valiokunnissa, tiedotusvälineiden suhtautuminen täysin toista kuin kaksi kolme vuosikymmentä sitten, koulujen ovet ovat 1980-luvun alusta lähtien avautuneet yhä useammin. Sateenkaarikansa on jo ajat sitten tullut näkyväksi, omalla äänellään ja omin kasvoin.

Jorma Hentilä

14.5.2004 Seta ry